

Civil and Project Journal
<http://www.cpjournals.com/>

Research Article

Enhancing Urban Good Governance Indicators Using the Citizen-House Approach in Genaveh and Extrapolation to Cities with a Population under 100,000

Ali Beiruti*¹

*1- PhD Student of Urban Planning, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Dubai Branch, Islamic Azad University, Dubai, UAE.

Received: 12 April 2024; Revised: 23 April 2024; Accepted: 13 May 2024; Published: 21 May 2024

Abstract

In Genaveh city, due to the absence of a desirable urban governance model, most programs have been top-down, leading to the undesirability of urban plans and schemes. The aim of this research is to enhance the indicators of good urban governance through the explanation of the Citizen's House model and approach in Genaveh and its extension to cities with a population of less than 100,000. Initially, the eight indicators of participation, efficiency and effectiveness, political stability, access to information, social justice, accountability, community-oriented, and legality were examined and evaluated using a combined analytical-quantitative and qualitative method. The research data was collected through library and field research methods. The target population was approximately 34,286 individuals, and the sample size was determined to be 384 using Cochran's formula. The indicators of good urban governance were analyzed using planning models and techniques such as TOPSIS and Fuzzy Vikor. The research findings and analytical test results indicate that the examined indicators are in an undesirable state and there is a need to improve their qualitative level in the neighborhoods of Genaveh city. The ranking results of the neighborhoods indicate variations in the level of governance across different areas. Finally, the Citizen's House approach was proposed in accordance with the conditions of Genaveh, with the aim of implementing it in Genaveh city first and then extending it to cities with a population of less than 100,000.

Keywords: *Good urban governance, Enhancement of urban quality, Citizen's House approach, Genaveh city*

Cite this article as Beiruti, A. (2024). Enhancing Urban Good Governance Indicators Using the Citizen-House Approach in Genaveh and Extrapolation to Cities with a Population under 100,000. *Civil and Project*, 6(3), 26-50. doi: <https://doi.org/10.22034/cpj.2024.453187.1272>

ISSN: 2676-511X / **Copyright:** © 2024 by the authors.

Open Access: This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License, which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons licence, and indicate if changes were made. The images or other third party material in this article are included in the article's Creative Commons licence, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the article's Creative Commons licence and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Journal's Note: CPJ remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

*Corresponding author E-mail address: beirutiali@gmail.com

نشریه عمران و پروژه
<http://www.cpjournals.com/>

ارتقاء شاخص های حکمروایی خوب شهری با استفاده از رویکرد خانه شهروند در گناوه و تعمیم به شهر های زیر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت

علی بیرونی*

* - دکتری گروه شهرسازی، واحد دبی، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی.

تاریخ دریافت: ۲۴ فروردین ۱۴۰۳؛ تاریخ بازنگری: ۰۴ اردیبهشت ۱۴۰۳؛ تاریخ پذیرش: ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۳؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۰۱ خرداد ۱۴۰۳

چکیده

در شهر گناوه، به دلیل نبود الگوی حکمروایی مطلوب شهری، اکثر برنامه ها از بالا به پایین بوده و موجب عدم مطلوبیت برنامه ها و طرح های شهری می شود. هدف این پژوهش، ارتقاء شاخص های حکمروایی خوب شهری از طریق تبیین مدل و رویکرد خانه شهروند در گناوه و تعمیم آن به شهر های زیر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت است. در ابتدا شاخص های هشتگانه مشارکت، کارایی و اثربخشی، ثبات سیاسی، دسترسی و اطلاعات، عدالت اجتماعی، مسئولیت پذیری، اجتماع محوری و قانون مندی به روش تحلیلی- ترکیبی و به صورت کمی- کیفی مورد بررسی و سنجش قرار گرفت و سپس مدل و رویکرد ارائه شده است. داده های پژوهش از طریق روش کتابخانه ای و میدانی گردآوری شده است. جامعه آماری مد نظر حدود ۳۴۲۸۶ نفر و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۳۸۴ تعیین گردید. شاخص های حکمروایی خوب شهری با استفاده از مدل و تکنیک های برنامه ریزی شامل *Vikor*, *TOPSIS* به صورت فازی تحلیل شدند. یافته های تحقیق و نتایج آزمون های تحلیلی نشان می دهد شاخص های مورد بررسی در وضعیت نامطلوبی قرار دارند و نیاز به بهبود سطح کیفی شاخص ها در محلات شهر گناوه دیده می شود، چرا که نتایج رتبه بندی محلات حاکی از تفاوت سطح حکمروایی در محلات است. در پایان رویکرد خانه شهروند متناسب با شرایط گناوه ارائه گردید تا پس از اعمال در شهر گناوه در شهر های با جمعیتی کم تر از ۱۰۰ هزار نفر تعمیم یابد.

کلمات کلیدی: حکمروایی خوب شهری، ارتقاء کیفیت شهری، رویکرد خانه شهروند، شهر گناوه

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: beirutiali@gmail.com

۱- مقدمه

جوامع امروزی به علت رشد شتابان جمعیت و شهرنشینی، به طور گسترده‌ای با مشکلات پیچیده‌ای مواجه شده‌اند که روش‌های سنتی دیگر به طور کامل قادر به حل مشکلات نبوده و نیاز به اقدام جمعی و مشترک مدیران شهری و بازیگران اصلی شهری دارند. پیش از این، معنای حکمرانی و حکمروایی به اعمال قدرت سیاسی برای اداره امور یک ملت محدود می‌شد. تقریباً پس از دو دهه، پس از ناکامی طرح‌ها و برنامه‌های شهری متمرکز و دستوری و جدایی بین مردم و تصمیم‌گیران، یک تعریف کلی‌تر و واضح‌تر پدیدار شد که بیان می‌کند حکمرانی توانایی ایجاد و اجرای قوانین به منظور ارائه خدمات عمومی است (Fukuyama, 2013). این امر زمینه ایجاد حکمروایی خوب شهری را فراهم کرد. اگر هدف یک مدیر شهری ارتقای کیفیت زندگی باشد، سنجش عملکرد برای تشخیص حکمروایی خوب حائز اهمیت است (Biswas, et.al., 2019). حکمروایی خوب شهری به این معناست که توزیع مناسب کاربری‌ها؛ امکانات و خدمات در سطوح مختلف شهری به گونه‌ای باشد که ساکنان با کمترین حس تبعیض و اعتراض نسبت به حقوق خود مواجه شوند و استفاده از خدمات شهری به شکل مطلوب فراهم باشد (Rotberg, 2014).

حکمرانی شهری نقش مهمی در شکل دادن به کیفیت زندگی و توسعه پایدار شهرها دارد. حکمروایی خوب شهری با فرآیندهای تصمیم‌گیری مؤثر، شفافیت، پاسخگویی، مشارکت شهروندان و ارائه خدمات عمومی کارآمد مشخص می‌شود. برای سنجش پیشرفت و عملکرد حکمرانی شهری از شاخص‌ها به عنوان معیارهای کمی یا کیفی استفاده می‌شود.

در شهر گناوه با وجود پتانسیل‌های بالقوه بسیار و موقعیت خاص بندری، تجاری، اقتصادی و جغرافیایی، به علت نبود الگوی حکمروایی مطلوب شهری، اکثر برنامه‌های شهری از بالا به پایین انجام می‌شود و این امر باعث شده تا برنامه‌ها و طرح‌ها پیامدهای چندانی نداشته باشند، درواقع، رویکرد غالب مدیران شهر بندری گناوه بدون مشارکت و دخالت مردمی است و نیازمند یک سیستم مدیریت شهری قوی است تا معضلات و مشکلات شهر را برطرف کند و به وضعیت مطلوبی برساند. زمانی که مشارکت مردمی در امور مربوط به شهر بسیار کم باشد، احساس مسئولیت مدنی نیز کمتر خواهد بود. بنابراین با عدم توجه مردم به امور شهری و عدم شفافیت و قانون‌مداری مسئولین در پاسخگویی به شهروندان، مدیریت شهری با اختلال مواجه می‌شود. نارضایتی شهروندان نیز از آن‌ها شهروندانی بی‌مسئولیت و بی‌اهمیت به مشارکت در امور شهری ساخته است و مسئله عدم مشارکت و دخالت مردم در برنامه‌ریزی‌ها و طرح‌ها باعث عدم اجرای عدالت، قانونمندی و عدم شفافیت در امور شهری شده است و همین امر فاصله بین مردم و مسئولین شهری را بیش‌ازپیش کرده است و مانع و سدی در مقابل حرکت به سمت توسعه پایدار در شهر گناوه محسوب می‌شود.

مطابق با آخرین سرشماری نفوس و مسکن، جمعیت شهر گناوه به ۷۳۴۷۲ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است (سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۵)، تحولات جمعیتی رشد شتابان جمعیت به شهر گناوه، موجب توسعه گسترده و ساختمان و ساز جدید در محدوده‌های اطراف شهری شده است. این رشد خارج از برنامه، مدیریت شهری گناوه را با چالش‌هایی چون کاهش سطح کیفیت و عدم ارائه خدمات به تمام مناطق شهری روبه‌رو کرده است. برای برون‌رفت از این چالش و مشکلات باید تغییری در سیستم مدیریت شهری گناوه از روش سنتی و قدیمی به نوین چون حکمروایی خوب شهری با تلفیق رویکردهای شهروندمدار داشت. به همین منظور در پژوهش حاضر شاخص‌های هشتگانه حکمروایی شهری مورد سنجش و بررسی قرار می‌گیرد تا در سطح محلات رتبه‌بندی شوند و متناسب با شرایط بتوان رویکرد و مدل جدید را جهت ارتقاء شاخص‌های حکمروایی خوب شهری تبیین نمود.

استقرار حکمروایی خوب شهری و مدیریت شهری مطلوب شهروندان، در روند توسعه و بهبود سکونتگاه‌های شهر گناوه نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌ای دارد، چراکه نحوه مدیریت بر جریان مطلوب زندگی شهری می‌تواند در بهبود رفاه و آسایش شهروندان و پایداری توسعه این شهر، مهم‌ترین نقش را ایفا کند. با توجه به اینکه، تفاوت قابل‌ملاحظه‌ای به لحاظ وضعیت اجتماعی، کالبدی، اقتصادی و غیره در بین محله‌های شهر وجود دارد؛ به‌طوری‌که بعضی محله‌ها در مجموع، مطلوب‌تر و برخی

دیگر در شرایط نابسامانی به سر می‌برند؛ در نتیجه، شرایط زندگی نیز از یک محله به محله دیگر متفاوت است. بر این اساس، هدف این پژوهش بررسی و مطالعه حکمروایی خوب شهری در ۱۰ محله از شهر گناوه است که عبارت‌اند از: محلات چاه‌جو، فرمانداری، کوی مطهری، مال سادات، عبدامام، ارشاد، بابا علی‌شاه، کوی بعثت، بازار و نوروزآباد.

۲- مبانی نظری

چارچوب نظری

واژه حکمروایی اشاره به پاسخگو بودن هم در حوزه سیاست‌گذاری و هم در حوزه اجرا دارد (موحد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۵۲). پس حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز دارد (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۴) و فرآیندی است که از آن طریق جوامع و سازمان‌ها تصمیمات خود را اتخاذ و به واسطه آن، مشخص می‌کنند که چه کسانی در این فرایند درگیر و چگونه وظیفه خود را به انجام برسانند (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۳۷).

حکمروایی خوب شهری، ازجمله مفاهیمی است که رفاه عمومی شهروندان را در نظر گرفته و سیاست‌ها و برنامه‌های آن در چارچوب شاخص‌های خاصی قرار می‌گیرند (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۱). سیاست‌های شهری جدید در دوره جهانی‌شدن و رقابت میان شهرها با شکل‌های جدیدی از حکمروایی شهری همراه شده است که در آن، بخش خصوصی نقش هدایت‌کننده برنامه‌های شهری را دارد. این نوع همکاری میان بخش‌های مختلف که اجرای رویکرد جذب سرمایه را ممکن می‌سازد، درواقع ائتلافی برای توسعه شهر است. حکمروایی خوب به‌عنوان مدیریت شفاف و پاسخگو باهدف نیل به توسعه اقتصادی و اجتماعی عادلانه و پایدار تعریف‌شده است. منشأ قدرت و مشروعیت در حکمروایی شهری، مشارکت تمامی شهروندان و حضور آن‌ها در همه صحنه‌ها و ارکان جامعه مدنی است (Song et al., 2023: 169-185).

سازمان ملل حکمروایی مطلوب را مشارکت برابر همه شهروندان در تصمیم‌گیری می‌داند که نه‌تنها شامل دولت بلکه همچنین شامل جامعه مدنی و بازار است که نهایتاً به ایجاد شرایط قانونمندی و کنش جمعی کمک می‌کند حکمروایی خوب شهری در این معنی حاوی معنایی دوگانه است. به‌این‌ترتیب که در یک سمت این مفهوم به تجلیات تجربی انطباق دولت با محیط بیرونی و از طرف دیگر بر الگوی مفهومی یا نظری همیاری نظام‌های اجتماعی و نقش دولت در این فرآیند مربوط است (Bhuiyan, 2010: 126).

مطالعات بانک جهانی نشان داده‌اند که رویکردهای مدیریت شهری سنتی نتوانسته‌اند بهبود فضای زیستی را در پی داشته باشند و هرروز موانع زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی آشکارتر می‌شود. ازاین‌رو تغییراتی در این رویکردها صورت گرفت و باعث ایجاد دیدگاه و نظریه‌های توسعه پایدار، شهر انسان‌گرا و حکمروایی خوب شهری گردید که امید می‌رود این رهیافت‌ها و رویکردهای نوین، به‌ویژه حکمرانی خوب شهری به‌عنوان اثربخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت نظام پیچیده و چند سطحی، مدیریت شهرها را بهبود بخشد (سرور و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۲).

در مفهوم محدود، حکمرانی شهری را می‌توان رویکردی در نظر گرفت که به امور مختلف شهری از جمله ارائه خدمات به شهروندان، جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد شغل می‌پردازد (بیدولف، ۲۰۱۱). در معنای وسیع، به ترکیب تفاوت‌های ذینفعان (ویل، ۲۰۱۸)، ایجاد مشارکتی‌تر، دموکراتیک‌تر، شفاف‌تر و فراگیرتر فرآیند تصمیم‌گیری اشاره دارد (پیرز و همکاران، ۲۰۱۴) و دستیابی به تمرکززدایی مالی، تمرکززدایی سیاسی و توانمندسازی گروه‌های مدنی و اجتماعی (آلبرز و ون بکهوون، ۲۰۱۰) همفیل و همکاران استدلال کرد که حکمرانی شهری شامل تفکر شرکتی، سیستم‌های سیاسی، مدیریت عمومی و برنامه ریزی استراتژیک است (همفیل و همکاران، ۲۰۰۶).

سیر تحول تاریخی حکمروایی خوب شهری

مفهوم حکمرانی شهری خوب در طول زمان تکامل یافته است که بر اساس زمینه های تاریخی، اجتماعی و سیاسی شکل گرفته است. درک مسیر تاریخی آن به ارائه بینشی در مورد درک و عملکرد فعلی آن کمک می کند. نقاط عطف کلیدی عبارتند از:

۱. ساختارهای اولیه حکمرانی شهری:

در تمدن های باستان، حکومت شهری با سیستم های سلسله مراتبی حکومت، که اغلب توسط سلطنت ها یا دولت-شهرها رهبری می شد، مشخص می شد. حکومت بر حفظ نظم و جمع آوری مالیات متمرکز بود تا مشارکت شهروندان یا پاسخگویی.

۲. آرمان های دموکراتیک و اصلاحات شهری:

ظهور آرمان های دموکراتیک در طول دوره روشنگری در قرن هجدهم مفاهیم حقوق شهروندی و مشارکت را مطرح کرد. حکمرانی شهری شروع به ترکیب عناصر دموکراسی، ترویج صدای شهروندان در فرآیندهای تصمیم گیری کرد.

۳. اصلاحات شهری و اداری:

شهرنشینی سریع در طول انقلاب صنعتی منجر به ایجاد ساختارهای اداری برای مدیریت جمعیت رو به رشد شهری شد. مدل های بوروکراتیک حکومت داری با تأکید بر کارایی و ارائه خدمات پدیدار شد.

۴. تمرکززدایی و حکومت داری محلی:

در اواخر قرن بیستم، جنبش های تمرکززدایی برجسته شدند و بر اهمیت حکومت محلی و مشارکت جامعه در تصمیم گیری تأکید کردند. واگذاری قدرت به مقامات محلی با هدف افزایش پاسخگویی و پاسخگویی.

۵. تغییر به سمت حکمرانی خوب شهری:

مفهوم حکمرانی شهری خوب در اواخر قرن بیستم مورد توجه قرار گرفت. سازمان ها و محققان بین المللی نیاز به حکمرانی پاسخگو، شفاف و مشارکتی را برای رسیدگی به چالش های شهری تشخیص دادند. این تغییر منعکس کننده درک وسیع تری از به هم پیوستگی مسائل شهری، از جمله برابری اجتماعی، پایداری محیطی و توسعه اقتصادی بود.

شاخص های اصلی حکمرانی خوب شهری

حکمرانی شهری خوب توسط چندین شاخص کلیدی هدایت می شود که در طول زمان ظهور کرده اند. این اصول عبارتند از:

الف. شفافیت و پاسخگویی:

شفافیت باز بودن در فرآیندهای تصمیم گیری، دسترسی به اطلاعات و نظارت عمومی را تضمین می کند. مکانیسم های پاسخگویی، تصمیم گیرندگان را مسئول اقدامات خود می دانند و صداقت و اعتماد را ارتقا می دهند.

▪ دسترسی عمومی به اطلاعات: میزانی که اطلاعات مربوط به سیاست های شهری، بودجه، پروژه ها و فرآیندهای تصمیم گیری در دسترس عموم است.

▪ شفافیت مالی: سطح باز بودن مدیریت مالی، از جمله تخصیص بودجه، مخارج و حسابرسی، برای اطمینان از پاسخگویی و جلوگیری از فساد.

▪ اقدامات ضد فساد: وجود مکانیسم ها و سیاست های مؤثر برای پیشگیری و مقابله با فساد در حکمرانی شهری، مانند حفاظت از افشاگران و فرآیندهای تدارکاتی شفاف.

ب. مشارکت شهروندان:

مشارکت شهروندان شامل مشارکت دادن ساکنان، جوامع و سازمان‌های جامعه مدنی در فرآیندهای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرا است. شمولیت، مشروعیت و مالکیت شهروندی را در حکمرانی شهری تقویت می‌کند.

- مشاوره عمومی: مشارکت شهروندان و نمایندگان جامعه در فرآیندهای تصمیم‌گیری، از جمله جلسات عمومی، مشاوره و برنامه‌ریزی مشارکتی.
- مشارکت جامعه: میزان مشارکت فعال ساکنان شهری در حکومت محلی، تقویت همکاری، گفتگو و مشارکت مدنی.
- شمول اجتماعی: تضمین مشارکت گروه‌های به حاشیه رانده و آسیب‌پذیر مانند زنان، جوانان و اقلیت‌های قومی در فرآیندهای تصمیم‌گیری برای ارتقای برابری و عدالت اجتماعی.

ج. کارایی در ارائه خدمات:

ارائه خدمات کارآمد بر ارائه خدمات ضروری شهری مانند آب، فاضلاب، حمل‌ونقل و مراقبت‌های بهداشتی به موقع، مقرون به صرفه و شهروندمحور متمرکز است. استفاده موثر از منابع را تضمین می‌کند و نیازهای جمعیت شهری را برآورده می‌کند.

- به موقع بودن: توانایی ارائه خدمات شهری مانند تامین آب، مدیریت پسماند و حمل‌ونقل به موقع برای رفع نیازهای ساکنان شهری.
- اثربخشی: میزان ارائه خدمات کارآمد، رعایت استانداردهای کیفیت و دستیابی به نتایج مطلوب.
- دسترسی به خدمات: حصول اطمینان از دسترسی به خدمات برای همه ساکنان، از جمله ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی یا غیررسمی، از طریق توسعه زیرساخت‌ها و تخصیص عادلانه منابع.

د. همکاری و مشارکت:

همکاری میان ذینفعان مختلف، از جمله دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی، نهادهای بخش خصوصی و سازمان‌های اجتماعی، حل مشکلات جمعی، اشتراک منابع و راه‌حل‌های نوآورانه را تقویت می‌کند. مشارکت‌ها، ظرفیت و اثربخشی طرح‌های حکمرانی شهری را افزایش می‌دهد.

- مشارکت‌های چندجانبه: وجود ترتیبات مشترک شامل ذینفعان مختلف، از جمله سازمان‌های دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی، نهادهای بخش خصوصی، و دانشگاه‌ها برای رسیدگی مشترک به چالش‌های شهری.
- برنامه‌ریزی و اجرای هماهنگ: ادغام تلاش‌ها و منابع در سطوح و بخش‌های مختلف حکومت برای دستیابی به اهداف مشترک و جلوگیری از تکرار تلاش‌ها.
- تصمیم‌گیری مشارکتی: شامل دیدگاه‌ها و تخصص‌های متنوع در فرآیندهای تصمیم‌گیری، که منجر به راه‌حل‌های نوآورانه‌تر و خاص‌تر می‌شود.

ه. حاکمیت قانون و چارچوب قانونی - (حاکمیت پاسخگو و فراگیر)

حاکمیت قانون و چارچوب قانونی یک رکن اساسی حکمرانی خوب شهری است. مجموعه‌ای از اصول و مکانیسم‌های قانونی را در برمی‌گیرد که انصاف، عدالت و پاسخگویی را در سیستم‌های حکمرانی شهری تضمین می‌کند. حکمرانی پاسخگو بر لزوم گوش دادن و پاسخگویی به نیازها و خواسته‌های ساکنان شهری، به ویژه گروه‌های حاشیه‌نشین و آسیب‌پذیر تاکید می‌کند. حکمرانی فراگیر توزیع عادلانه منابع، فرصت‌ها و منافع را برای تمام اقشار جامعه تضمین می‌کند. در واقع، حاکمیت قانون و

چارچوب قانونی در حکمرانی شهری، اساس حکومت عادلانه، عادلانه و پاسخگو را ایجاد می‌کند. چارچوبی از قوانین، مقررات، و نهادهایی را فراهم می‌کند که شفافیت، حمایت از حقوق و تضمین رفتار برابر با همه ذینفعان را فراهم می‌کند. با حمایت از حاکمیت قانون، سیستم‌های حکمرانی شهری می‌توانند اعتماد را تقویت کنند، توسعه پایدار را ترویج کنند و کیفیت زندگی ساکنان شهری را بهبود بخشند.

- قوانین واضح و مقررات لازم الاجرا: وجود قوانین و مقررات واضح و لازم الاجرا مرتبط با حکمرانی شهری، شهرسازی، کاربری اراضی و حفاظت از محیط زیست. یک چارچوب قانونی کارآمد مستلزم وجود قوانین و مقررات روشن، جامع و قابل دسترس مرتبط با حکمرانی شهری، برنامه‌ریزی شهری، کاربری اراضی، حفاظت از محیط زیست، مدیریت عمومی و سایر حوزه‌های مرتبط است. این قوانین باید به راحتی قابل درک، شفاف و به طور گسترده منتشر شوند تا اطمینان حاصل شود که همه ذینفعان، از جمله شهروندان، مقامات دولتی و برنامه‌ریزان شهری، می‌توانند به آنها پایبند باشند و آنها را اجرا کنند.

- قوه قضائیه بی‌طرف و مستقل: وجود یک سیستم قضایی مستقل که حامی حاکمیت قانون، حمایت از حقوق شهروندی و ارائه راه‌حل‌های قانونی است. یک قوه قضائیه مستقل برای حفظ حاکمیت قانون بسیار مهم است. این تضمین می‌کند که اختلافات حقوقی مربوط به حاکمیت شهری، مالکیت زمین، حقوق مالکیت و سایر موارد به طور عادلانه، بی‌طرفانه و بدون تأثیر ناروا حل و فصل می‌شود. یک قوه قضائیه بی‌طرف به عنوان کنترلی بر عملکرد قوه مجریه عمل می‌کند و از سوء استفاده از قدرت جلوگیری می‌کند و از حقوق شهروندی محافظت می‌کند. قوه قضائیه باید ظرفیت، منابع و تخصص لازم را برای تفسیر و اعمال مستمر قوانین داشته باشد و راه‌های قابل دسترس برای شهروندان را فراهم کند تا به دنبال جبران خسارت قانونی باشند.

- حقوق مالکیت و امنیت تصدی: تضمین حقوق مالکیت مطمئن برای ساکنان شهری، از جمله دسترسی به مسکن ارزان قیمت، امنیت تصدی و حفاظت در برابر اخراج اجباری.

حقوق مالکیت و امنیت تصدی از اجزای اساسی حاکمیت قانون در مناطق شهری است. آنها تضمین می‌کنند که افراد و جوامع از حقوق مطمئنی در مورد زمین و دارایی خود برخوردار هستند و از آنها در برابر تخلیه خودسرانه، تجاوز، یا سلب مالکیت محافظت می‌کنند. یک چارچوب قانونی قوی باید حقوق مالکیت را به رسمیت بشناسد و از آن محافظت کند، ترتیبات رسمی و غیررسمی تصدی را در برگیرد و مکانیسم‌هایی را برای حل و فصل اختلافات و شفاف‌سازی مالکیت زمین فراهم کند. حقوق مالکیت مطمئن سرمایه‌گذاری، توسعه اقتصادی و ثبات اجتماعی را تقویت می‌کند و افراد و جوامع را برای مشارکت در حکومت شهری و بهبود شرایط زندگی خود توانمند می‌سازد.

ی. ظرفیت نهادی و رهبری:

ظرفیت نهادی و رهبری به توانایی نهادها و رهبران در یک شهر یا محیط شهری برای مدیریت و اداره امور شهری کارآمد و مسئولانه اشاره دارند. ظرفیت نهادی به قدرت و اثربخشی نهادهای حاکمیت شهری، از جمله سازمان‌های دولتی، مقامات محلی، نهادهای نظارتی و سایر سازمان‌های مرتبط اشاره دارد. این امر مستلزم داشتن منابع، تخصص، ساختارها و فرآیندهای لازم برای اجرای مؤثر وظایف حاکمیت شهری است. این شامل تدوین، برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت و ارزیابی است. موسسات با ظرفیت قوی می‌توانند به چالش‌های شهری پاسخ دهند، تصمیمات آگاهانه بگیرند، منابع را به طور مؤثر تخصیص دهند و خدمات ضروری را به ساکنان شهری ارائه دهند.

- سیستم‌های اداری کارآمد: وجود ساختارهای اداری شایسته و حرفه‌ای که قادر به ارائه خدمات شهری، مدیریت منابع و اجرای مؤثر سیاست‌ها باشند.

- ظرفیت‌سازی: سرمایه‌گذاری در توسعه مهارت‌ها و دانش بازیگران حاکمیت شهری، از جمله مقامات دولتی، کارمندان دولت و رهبران جامعه، به منظور بهبود شیوه‌های حکمرانی.

▪ رهبری بصیر و پاسخگو: حضور رهبران بصیر و پاسخگو که اهداف استراتژیک را تعیین می کنند، رفتار اخلاقی را ترویج می کنند و از اصول حکمرانی خوب شهری حمایت می کنند.

با پذیرش این اصول، حکمرانی شهری می تواند به طور موثری به چالش های شهرنشینی، ارتقای توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی در شهرها بپردازد (UNDP, 2000: 1).

۳- پیشینه پژوهش

پیشینه این پژوهش بدین قرار است:

به گفته اسدزاده و همکاران (۲۰۲۳)، سیستم های مدیریت شهری و برنامه ریزی برای پیشبرد توسعه پایدار، سازگاری با تغییرات آب و هوا و کاهش خطر بلایا در مواجهه با تغییرات محیطی جهانی ضروری هستند. با این حال، سیستم های مرسوم نیاز به بازنگری دارند تا امکان گذار به سوی ترتیبات حکومتی و مکانیسم های برنامه ریزی جدید فراهم شود. محققان چارچوبی با چهار ویژگی - آینده نگر و تغییر مسیر، همکاری و رهبری، خلاقیت و مهارت، و آزمایش و بومی گرایی - برای تقویت سیستم های حکمرانی و برنامه ریزی شهری و ارتقای تاب آوری متحول کننده پیشنهاد می کنند.

به گفته ژانگ و همکاران (۲۰۲۳)، کاهش انتشار CO₂ از طریق حکمرانی شهری یک چالش حیاتی در شهرهای چین است. با این حال، مطالعات موجود اغلب تأثیر جمعی و پیچیده عناصر حاکمیتی را نادیده می گیرند. نتایج این پژوهش اهمیت عناصر خاص حاکمیت شهری، مانند تأسیسات شهری، توسعه اقتصادی و ساختار صنعتی، و اندازه و ساختار شهر را در تأثیرگذاری بر انتشار CO₂ مسکونی، صنعتی و حمل و نقل به ترتیب برجسته کرد.

بیسواس و همکاران^۱ (۲۰۱۹)، اهمیت حکمرانی خوب شهری و چالش های پیش روی سازمان های دولتی در ارائه خدمات مؤثر را مورد بحث قرار می دهد. تغییر به سمت ظرفیت سازی و کاهش حاکمیت تأثیر مستقیمی بر کیفیت ارائه خدمات دارد. هر کشور پارامترهای حاکمیتی خاص خود را دارد و بر اساس آن نتایج سیاست ها را ارزیابی می کند. برای ایجاد یک چارچوب یکسان برای حکمرانی خوب، محققان یک تحلیل مقایسه ای از ۲۲ چارچوب حاکمیتی موجود در سراسر جهان انجام دادند. آنها ۱۳ معیار اصلی و ۷۴ زیرمعیار را شناسایی کردند که به حکمرانی خوب کمک می کند.

هیرا شیخ و همکاران^۲ (۲۰۲۳) در مطالعه خود، انتقادات پیرامون رویکردهای تکنوکراتیک به حکمرانی شهری هوشمند را بررسی می کند که اغلب دیدگاه های انسان محور را در اولویت قرار می دهند و جنبه های غیرانسانی شهرها را نادیده می گیرند. شیخ یک رویکرد جایگزین پیشنهاد می کند که اهمیت دنیای بیش از انسان را در محیط های شهری تصدیق می کند. این مطالعه با پیکربندی مجدد فناوری های دیجیتال و سیاست، پتانسیل مراقبت از عناصر غیرانسانی را در شهرها بررسی می کند. این مقاله به طور انتقادی رویکردهای تکنوکراتیک را بررسی می کند و چارچوب جدیدی را برای حکمرانی شهری هوشمند ترسیم می کند که دیدگاهی فراتر از انسان را در بر می گیرد.

پژبیلوویچ و همکارش (۲۰۲۴) در مطالعه خود بیان کردند که با توجه به پیچیدگی مسائل شهری و لزوم مشارکت ذینفعان مختلف، اجرای حکمرانی موثر در تبدیل شدن شهرهای هوشمند به یک عنصر کلیدی تبدیل شده است. این پژوهش بررسی می کند که چگونه مدل های سنتی حکمرانی شهری و عوامل اجتماعی-فناورانه با هم ترکیب می شوند تا شیوه های حکمرانی جدیدی را با استفاده از ابتکارات شهر هوشمند ایجاد کنند.

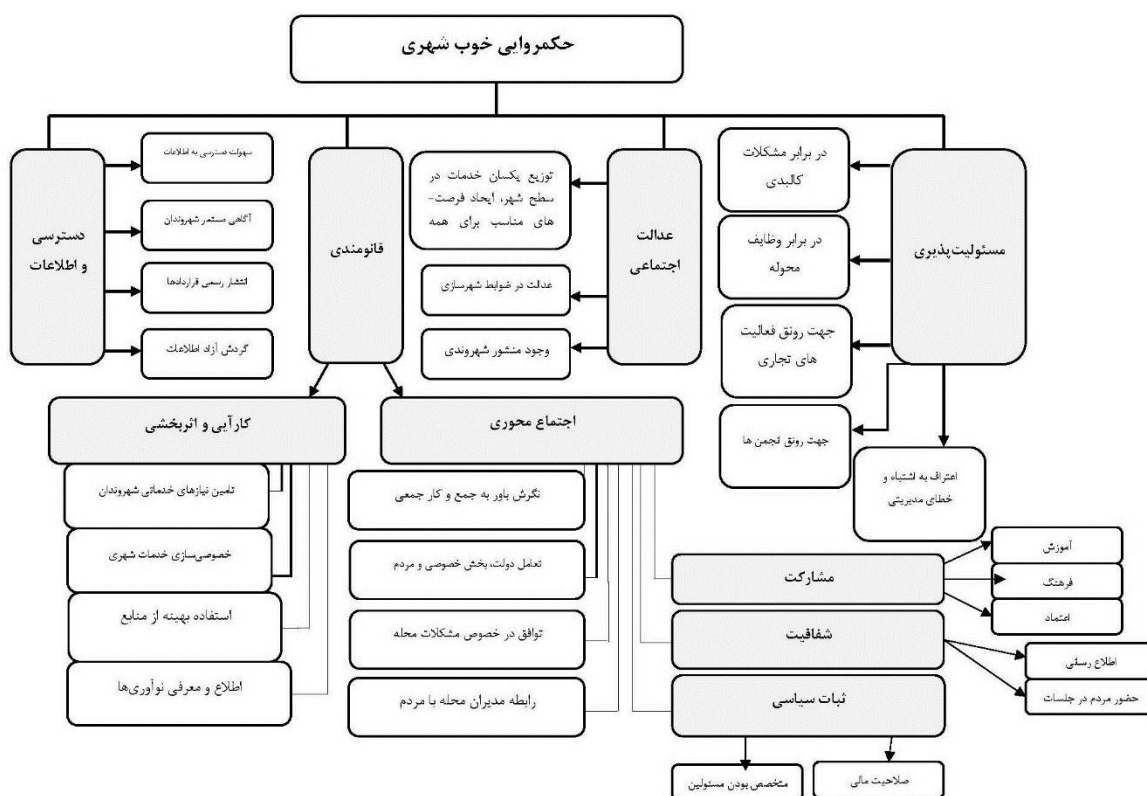
علاوه بر این با توجه به اهمیت و ضرورت حکمروایی خوب شهری، پژوهش های زیادی در سال های اخیر در این زمینه از جمله (Mora, et al., 2023); (shu, et al., 2023); (Song et al., 2023); (Pieterse, 2022) و غیره به رشته تحریر درآمده اند.

1. Bwas, et. al.
2. Ha Sheikh, et. al.

۴- روش تحقیق

روش‌شناسی پژوهش به صورت توصیفی-ترکیبی است و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی و همچنین از طریق طراحی پرسشنامه به روش دلفی و با امتیاز دهی ۱۵ نفر از متخصصان و مسئولان در مورد شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (مشارکت، کارایی و اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، ثبات سیاسی، عدالت اجتماعی، دسترسی و اطلاعات، قانونمندی و اجتماع محوری) در سطح محلات شهر گناوه (چاه‌جو، فرمانداری، کوی مطهری، مال سادات، عبد امام، ارشاد، باباعلی‌شاه، بعث، بازار و نوروزآباد) انجام شده است. از آزمون تی تک نمونه‌ای به منظور سنجش شاخص‌های حکمروایی خوب شهری استفاده شد. شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با استفاده از مدل و تکنیک‌های برنامه‌ریزی شامل TOPSIS، Vikor و ANP به صورت فازی تحلیل شدند. از نرم‌افزارهای اتوکد و جی‌آی‌اس برای ترسیم نقشه‌های محدوده مورد مطالعه استفاده شده است.

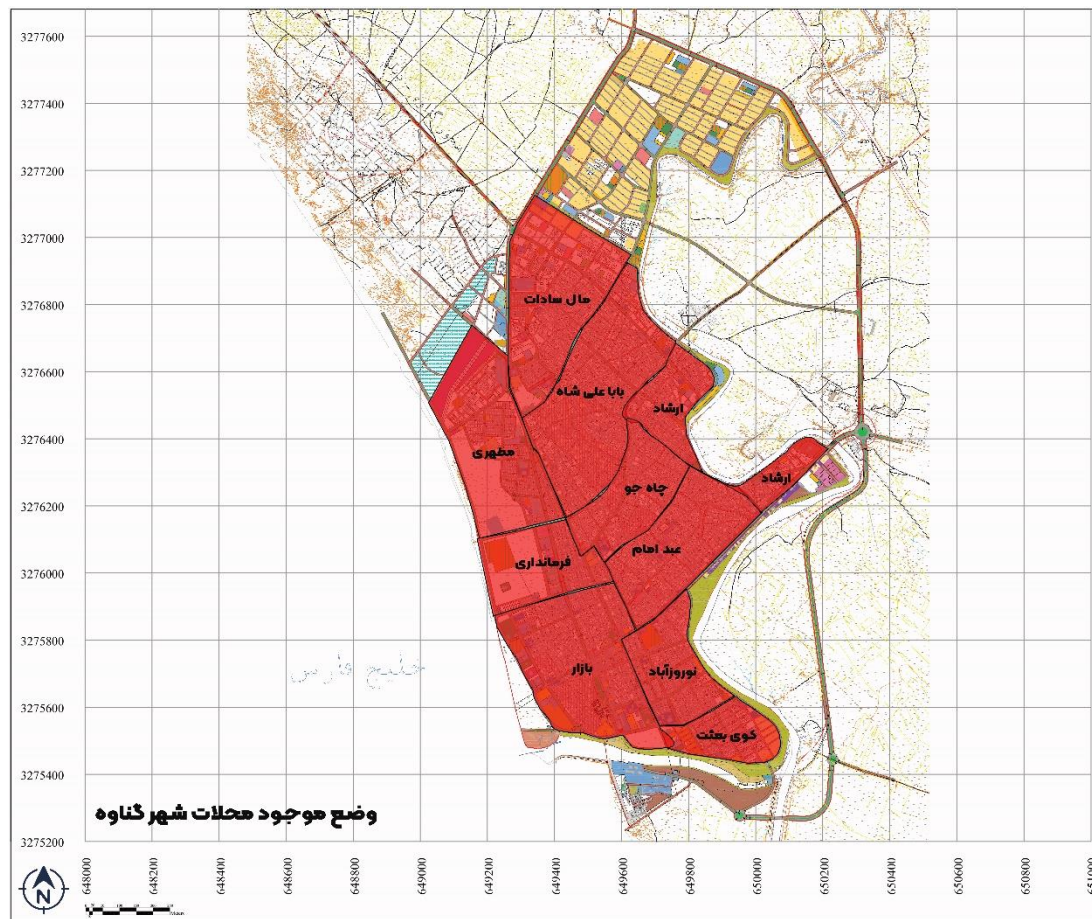
شکل ۱- مدل مفهومی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری

۵- محدوده مورد مطالعه

شهر تجاری-اقتصادی گناوه با جمعیتی در حدود ۷۳۴۷۲ نفر در طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۵۱ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۲۹ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۵۸ دقیقه شمالی قرار دارد. پتانسیل موجود در شهر گناوه باعث جذب گردشگران زیادی از تمامی نقاط کشور شده است (سالنامه آماری گناوه، ۱۳۹۹). حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران، ۳۸۴ نمونه است. پرسشنامه‌ها در بین شهروندان به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده توزیع گردید.

$$n = \frac{\frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2}}{1 + \frac{1}{34286} \left(\frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2} - 1 \right)} \cong 384 \quad (1)$$

شکل ۲- موقعیت محلات شهر گناوه.

۶- یافته‌ها (تجزیه و تحلیل)

وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در گناوه

با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای، به تحلیل وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در ابعاد هشت گانه به تفکیک هر بعد، در شهر گناوه پرداخته شد. ارزیابی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری نشان می‌دهد که میانگین به دست آمده برای همه شاخص‌ها کمتر از میانگین تعیین شده آزمون یعنی عدد ۳ است. ضمن آنکه سطح معناداری همه مؤلفه‌ها قابل قبول و کمتر از ۰/۰۵ است. نتیجه آزمون‌های آماری حامی از این است که شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارند و نیاز به ایجاد یک روش و مدل مناسب مدیریتی جهت بهبود شاخص‌ها در شهر گناوه دیده می‌شود.

جدول ۱: وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در گناوه

شاخص‌های حکمروایی خوب شهری	میانگین	آماره آزمون تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	شاخص‌های حکمروایی خوب شهری	ضریب اطمینان ۹۵ درصد	
						کمتر	بیشتر
مشارکت	۲/۷۸	-۸/۲۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۲۱۴	-۰/۲۶۵	-۰/۱۶۳	
کارایی و اثربخشی	۲/۷۲	-۷/۸۵۸	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۵	-۰/۳۴۴	-۰/۲۰۶	
ثبات سیاسی و مبارزه با فساد	۲/۳۸	-۱۷/۹۵۹	۰/۰۰۰	-۰/۶۱۹	-۰/۶۸۷	-۰/۵۵۱	
دسترسی و اطلاعات	۲/۳۴	-۱۹/۹۴۹	۰/۰۰۰	-۰/۶۵۴	-۰/۷۱۹	-۰/۵۹۰	
قانون‌مندی	۲/۷۳	-۷/۲۰۸	۰/۰۰۰	-۰/۲۶۹	-۰/۳۴۳	-۰/۱۹۶	
عدالت اجتماعی	۲/۶۴	-۹/۲۵۵	۰/۰۰۰	۰/۳۵۶	-۰/۴۳۱	-۲۸۰	
مسئولیت‌پذیری	۲/۶۰	-۸/۰۶۲	۰/۰۰۰	-۰/۳۹۵	-۰/۴۹۲	-۰/۲۹۹	
اجتماع محوری	۲/۳۷	-۱۳/۶۳۴	۰/۰۰۰	-۰/۶۲۲	-۰/۷۱۱	-۰/۵۳۲	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

رتبه‌بندی محلات شهر گناوه از نظر شاخص‌های حکمروایی شهری با استفاده از ویکور فازی

با استفاده از روش فازی ویکور، شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در محلات شهر گناوه رتبه‌بندی شد. روش فازی ویکور، یک روش تصمیم‌گیری چندمعیاره است که برای حل مسئله درون شهر و محلات با معیارهای متفاوت استفاده می‌شود (مافی و عبدالله زاده، ۱۳۹۶: ۷۰).

جدول ۲: وضعیت، رتبه و درجه پایداری محلات شهر گناوه به لحاظ حکمروایی خوب شهری

محلات	مشارکت	کارایی و اثربخشی	قانونمندی و مسئولیت‌پذیری	عدالت اجتماعی و اجماع محوری	ثبات سیاسی	حکمروایی خوب شهری	رتبه	سطح مطلوبیت
چاه‌جو	۰/۶۴۵	۰/۶۴۵	۰/۶۶۴	۰/۵۵۶	۰/۶۱۶	۰/۶۴۹	۷	مطلوب
فرمانداری	۰/۰۰۰	۰/۰۹۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱	مطلوب
کوی مطهری	۰/۱۷۷	۰/۱۹۹	۰/۰۷۷	۰/۱۶۵	۰/۱۵۵	۰/۱۵۹	۳	نامطلوب
مال سادات	۰/۸۱۲	۰/۸۴۳	۰/۸۶۷	۰/۸۰۶	۰/۸۴۹	۰/۸۷۷	۹	نسبتاً مطلوب
عبد امام	۰/۴۲۲	۰/۳۹۹	۰/۳۴۴	۰/۳۴۴	۰/۳۹۶	۰/۴۰۳	۵	نامطلوب
ارشاد	۰/۹۰۳	۰/۹۳۴	۰/۹۵۴	۰/۸۹۹	۰/۹۵۱	۰/۹۶۷	۱۰	نامطلوب
بابا علی‌شاه	۰/۷۵۶	۰/۸۰۲	۰/۷۹۸	۰/۹۲۷	۰/۸۰۴	۰/۸۱۲	۸	نسبتاً مطلوب
کوی بعثت	۰/۳۳۲	۰/۳۰۴	۰/۲۸۸	۰/۴۰۹	۰/۳۰۹	۰/۳۱۸	۴	متوسط
بازار	۰/۵۲۳	۰/۶۱۲	۰/۵۶۷	۰/۶۰۹	۰/۵۰۷	۰/۵۸۸	۶	مطلوب
نوروزآباد	۰/۱۰۹	۰/۰۰۰	۰/۱۴۳	۰/۱۰۱	۰/۰۶۶	۰/۰۸۹	۲	متوسط

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

جدول ۲ رتبه‌بندی محلات شهر گناوه را از نظر حکمروایی خوب شهری نشان می‌دهد. نتایج ویکور فازی نشان می‌دهد که محله فرمانداری با وزن ۰/۰۰۰ در رتبه اول محلات شهر گناوه قرار دارد. محله نوروزآباد با وزن ۰/۰۸۹ در رتبه دوم، محله کوی مطهری با وزن ۰/۱۵۹ در رتبه سوم، محله کوی بعثت با وزن ۰/۳۱۸ در رتبه چهارم، محله عبد امام با وزن ۰/۴۰۳ در رتبه پنجم، محله بازار با وزن ۰/۵۸۸ در رتبه ششم، محله چاه‌جو با وزن ۰/۶۴۹ در رتبه هفتم، محله بابا علی‌شاه با وزن ۰/۸۱۲ در رتبه هشتم، محله مال سادات با وزن ۰/۸۷۷ در رتبه نهم و محله ارشاد با وزن ۰/۹۶۷ در رتبه دهم و آخر قرار دارد. همچنین

از نظر سطح مطلوبیت محله‌ها به چهار سطح رتبه‌بندی شدند که محله‌های فرمانداری، کوی مطهری و نوروزآباد در سطح مطلوب، محله‌های کوی بعثت و عبد امام در سطح نسبتاً مطلوب، محله‌های بازار و چاه‌جو در سطح متوسط و محله‌های بابا علی شاه، مال سادات و ارشاد در سطح نامطلوب قرار دارند.

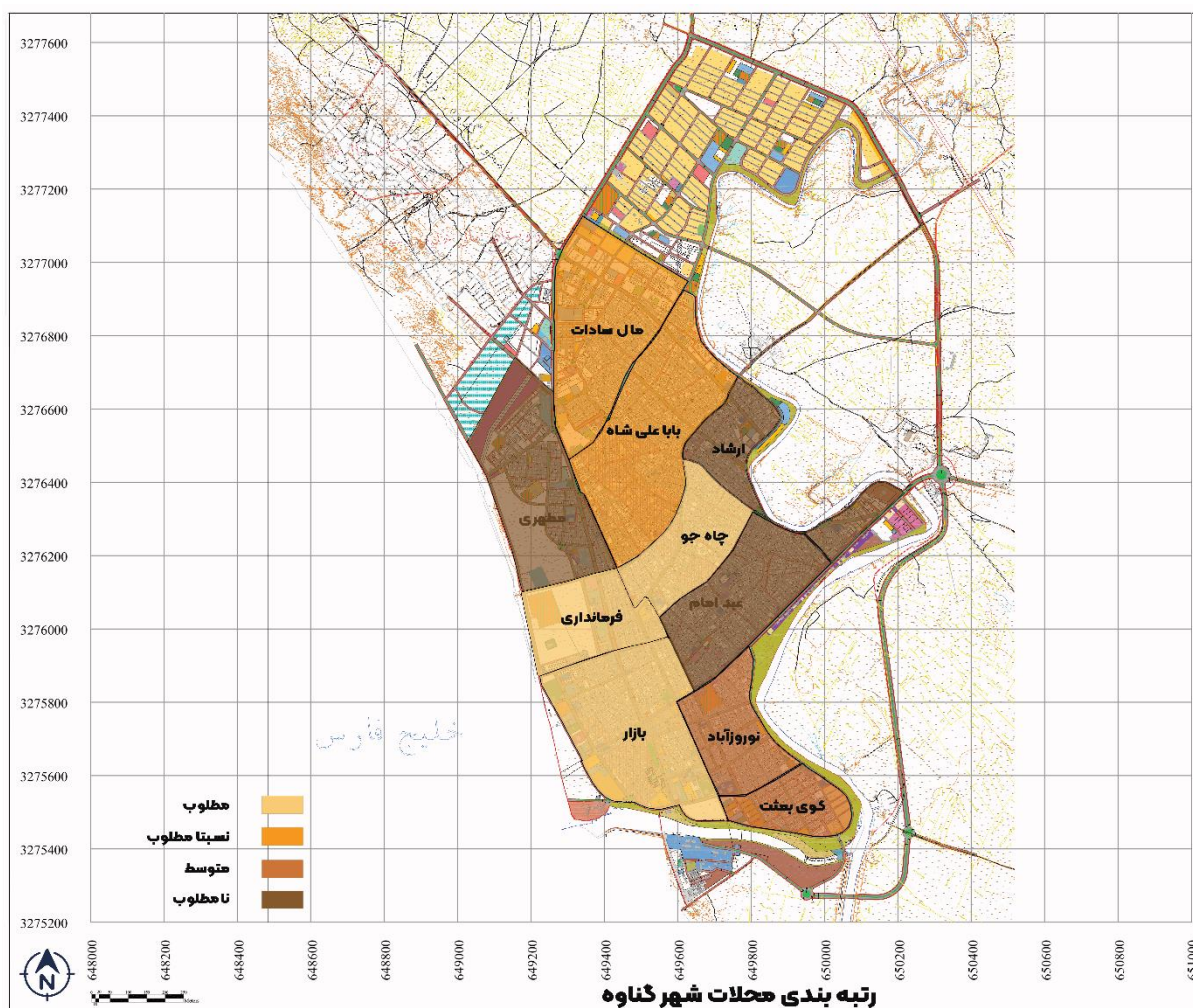
رتبه‌بندی محلات شهر گناوه از نظر شاخص‌های حکمروایی شهری با استفاده از تاپسیس فازی

جدول ۳ رتبه‌بندی محلات شهر گناوه را از نظر حکمروایی خوب شهری نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که محله فرمانداری با وزن ۰/۸۸۰ در رتبه اول جای دارد و این محله از نظر حکمروایی خوب شهری نسبت به سایر محلات دیگر شهر گناوه در وضعیت بهتری قرار دارد. محله ارشاد با وزن ۰/۰۰۰ در رتبه دهم و آخر از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری قرار دارد. همچنین محله نوروزآباد با وزن ۰/۸۰۷، محله کوی مطهری با وزن ۰/۷۷۲، محله کوی بعثت با وزن ۰/۶۶۱، محله عبد امام با وزن ۰/۵۶۳، محله بازار با وزن ۰/۴۸۱، محله چاه‌جو با وزن ۰/۴۰۱، محله بابا علی شاه با وزن ۰/۳۲۲ و محله مال سادات با وزن ۰/۲۴۳ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا نهم از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری قرار دارد. همچنین از نظر سطح مطلوبیت محله‌ها به چهار سطح رتبه‌بندی شدند که محله‌های فرمانداری، کوی مطهری و نوروزآباد در سطح مطلوب، محله‌های کوی بعثت و عبد امام در سطح نسبتاً مطلوب، محله‌های بازار و چاه‌جو در سطح متوسط و محله‌های بابا علی‌شاه، مال سادات و ارشاد در سطح نامطلوب قرار دارند.

جدول ۳: رتبه‌بندی محلات شهر گناوه از نظر شاخص‌های حکمروایی شهری

محلات	مقدار CI*	رتبه	سطح مطلوبیت
چاه‌جو	۰/۴۰۱	۷	متوسط
فرمانداری	۰/۸۸۰	۱	مطلوب
کوی مطهری	۰/۷۷۲	۳	مطلوب
مال سادات	۰/۲۴۳	۹	نامطلوب
عبد امام	۰/۵۶۳	۵	نسبتاً مطلوب
ارشاد	۰/۰۰۰	۱۰	نامطلوب
بابا علی‌شاه	۰/۳۲۲	۸	نامطلوب
کوی بعثت	۰/۶۶۱	۴	نسبتاً مطلوب
بازار	۰/۴۸۱	۶	متوسط
نوروزآباد	۰/۸۰۷	۲	مطلوب

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

شکل ۳- رتبه‌بندی محلات شهر گناوه از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری

مشاهدات میدانی و وضعیت واقعی محلات نیز با نتایج حاصل از تاپسیس فازی مطابقت دارد بنابراین می‌توان چنین بیان کرد که مدل تاپسیس فازی توانسته است به‌خوبی محلات شهر گناوه را از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری رتبه‌بندی نماید. در شکل ۳، رتبه‌بندی محلات شهر گناوه با استفاده از مدل تاپسیس فازی نشان داده‌شده است.

بنابراین با توجه به نتایج تاپسیس فازی و ویکور فازی می‌توان اذعان داشت که محلات شهر گناوه از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در یک سطح برابر قرار ندارند.

۷- دستاورد پژوهشی و نتیجه‌گیری

نتایج آزمون‌های مختلف بر روی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (مشارکت، اثربخشی و کارایی، ثبات سیاسی، دسترسی و اطلاعات، قانون‌مندی، عدالت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری و اجتماع‌محوری) در محلات شهر گناوه نشان از عدم مطلوبیت و سطح پایین شاخص‌هاست. بنابراین برای اجرای صحیح یک رویکرد و الگوی مناسب حکمروایی در شهر گناوه نیاز به گذار از سیستم‌های سنتی و تغییر ساختار کلی مدیریتی است تا بتواند شیوه مشارکت مناسب را در غالب یک جریان افقی میان مردم، سازمان‌های غیرانتفاعی و دولت اجرایی نماید.

حکمروایی خوب شهری، به عنوان یک مسئله چندبعدی، نیازمند برنامه‌ریزی جامع است تا بتواند جذابیت و حس تعلق را در محل زندگی بوجود آورد. یکی از عوامل مهم کاهش حکمروایی خوب، کاهش مشارکت ساکنان است. بنابراین مشارکت مردم در توسعه و تعادل شهری بسیار ارزشمند است. در مورد شهر گناوه، تحقیقات نشان می‌دهد که حکمروایی خوب در این

شهر کم است و نقص‌ها و ضعف‌هایی وجود دارد که می‌تواند تأثیر منفی بر مشارکت ساکنان داشته باشد. هرچند سازمان‌های دولتی و عمومی هدفی برای اجرایی کردن حکمروایی خوب در شهر گناوه دارند، اما وجود نقص در برنامه‌ریزی، باعث عدم اجرای آن و بروز مشکلات و ناهنجاری‌ها می‌شود که تأثیری بر مشارکت ساکنان در شهر گناوه خواهد داشت.

دستاورد پژوهشی این تحقیق ارائه رویکرد خانه شهروند برای شهر گناوه است. خانه شهروند رویکردی در چارچوب حکمرانی خوب شهری است که بر مشارکت و همکاری شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری مرتبط با توسعه و حکمرانی شهری تأکید دارد. هدف آن توانمندسازی شهروندان و اطمینان از مشارکت فعال آنها در شکل دادن به سیاست‌ها، برنامه‌ها و خدماتی است که بر زندگی آنها در شهرها تأثیر می‌گذارد.

رویکرد خانه شهروند تشخیص می‌دهد که حکمرانی مؤثر شهری مستلزم گنجاندن دیدگاه‌ها، دانش و تجربیات مختلف جامعه محلی است. این امر شفافیت، پاسخگویی و پاسخگویی را در فرآیندهای تصمیم‌گیری ترویج می‌کند و همکاری بین مقامات دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی و ساکنان را تشویق می‌کند.

بر اساس رویکرد خانه شهروند، شهرها فضاهای فیزیکی یا مجازی را ایجاد می‌کنند که به عنوان بسترهایی برای گفتگو، مشورت و همکاری بین شهروندان و ذینفعان مختلف عمل می‌کنند. این فضاها فرصت‌هایی را برای شهروندان فراهم می‌کند تا نگرانی‌های خود را بیان کنند، ایده‌ها را به اشتراک بگذارند و در فرآیندهای تصمیم‌گیری در مورد پروژه‌ها، سیاست‌ها و خدمات توسعه شهری شرکت کنند.

این رویکرد بر اهمیت مکانیسم‌های مشارکت در دسترس و فراگیر تأکید می‌کند و تضمین می‌کند که گروه‌های به حاشیه رانده شده و جوامعی که نمایندگی کمتری دارند، فرصت‌های برابر برای مشارکت و شنیدن صدایشان دارند. همچنین استفاده از فناوری و ابزارهای نوآورانه را برای افزایش مشارکت شهروندان، مانند پلتفرم‌های آنلاین برای مشاوره، فرآیندهای بودجه‌بندی مشارکتی و مکانیسم‌های بازخورد دیجیتالی ترویج می‌کند.

با اتخاذ رویکرد خانه شهروند، شهرها می‌توانند حس مالکیت، اعتماد و انسجام اجتماعی را در میان ساکنان تقویت کنند. این امر به پر کردن شکاف بین مقامات دولتی و شهروندان کمک می‌کند، حکومت مشترک و توسعه پایدار شهری را که با نیازها و آرزوهای جامعه محلی همسو است، ترویج می‌کند.

طرح مقدماتی اجرای رویکرد خانه شهروند در گناوه

طرح مقدماتی اجرای خانه شهروند در چاه جو، فرمانداری، کوی مطهری، مال سادات، عبد امام، ارشاد، باباعلی‌شاه، کوی بعثت، بازار و نوروزآباد شهرستان گناوه:

- (۱) نیازسنجی: یک نیازسنجی جامع در هر محله برای شناسایی نیازهای خاص جامعه، اولویت‌ها و بسترهای موجود برای مشارکت شهروندان انجام شود.
- (۲) تعامل با ذینفعان: برای معرفی مفهوم خانه شهروند با مقامات دولتی محلی، رهبران جامعه و ساکنان تعامل شود و از نظرات و حمایت آنها برای اجرای آن استفاده شود.
- (۳) فضای فیزیکی: مکان‌های مناسب در هر محله را برای ایجاد خانه شهروند شناسایی شود. مراکز اجتماعی، ساختمان‌های عمومی یا فضاهای خالی موجود در نظر گرفته شوند که می‌توانند تغییر کاربری یا بازسازی شوند.
- (۴) تخصیص منابع: تامین منابع لازم از جمله بودجه، زیرساخت‌ها، تجهیزات و نیروی انسانی برای راه اندازی خانه شهروند. مشارکت با سازمان‌های محلی، مشاغل و سازمان‌های دولتی را برای حمایت از این ابتکار بررسی شود.
- (۵) طراحی و چیدمان: یک طرح چیدمان برای خانه شهروند تهیه شود که شامل فضاهای اختصاصی برای مشاوره عمومی، جلسات، کارگاه‌ها، نمایش اطلاعات و مناطق مجهز به فناوری باشد. دسترسی، راحتی و جامع بودن در طراحی باید تضمین شود.

- (۶) اطلاعات و منابع: یک مرکز منبع در داخل خانه شهروند ایجاد شود که دسترسی به اسناد دولتی مربوطه، سیاست‌ها، برنامه‌های توسعه و اطلاعات جامعه را فراهم می‌کند. زیرساخت دیجیتالی برای دسترسی آنلاین به اطلاعات و ابزارهای تعامل ایجاد شود.
- (۷) ظرفیت‌سازی: برنامه‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای اعضای جامعه، رهبران محلی، و مقامات دولتی در مورد مشارکت شهروندان، مهارت‌های ارتباطی، حل تعارض و تصمیم‌گیری مشترک سازماندهی شود.
- (۸) فرآیندهای مشارکتی: مجموعه‌ای از فرآیندهای مشارکتی را در هر محله اجرا شود، مانند جلسات عمومی، بحث‌های گروه متمرکز، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری موضوعی. این فرآیندها را برای رسیدگی به نیازها و ویژگی‌های خاص هر محله تنظیم شود.
- (۹) تسهیل و پشتیبانی: تسهیلگران یا سازمان‌دهندگان جامعه را برای حمایت از فعالیت‌های مشارکت شهروندان در خانه شهروند استخدام و آموزش داده شوند. این افراد باید در مدیریت پویایی گروه، تسهیل بحث‌ها و تضمین مشارکت فراگیر تخصص داشته باشند.
- (۱۰) اجرای پروژه: تشویق شهروندان به پیشنهاد و اجرای پروژه‌های اجتماعی از طریق خانه شهروند. ارائه راهنمایی، پشتیبانی و دسترسی به فرصت‌های مالی برای تبدیل ابتکارات تحت رهبری شهروندان به نتایج ملموس.
- (۱۱) ارتباط و اطلاع‌رسانی: یک استراتژی ارتباطی جامع برای افزایش آگاهی در مورد خانه شهروند و فعالیت‌های آن ایجاد شود. از کانال‌های مختلف، از جمله رسانه‌های اجتماعی، رویدادهای اجتماعی، رسانه‌های محلی و شبکه‌های محله‌ای برای تعامل با ساکنان و تشویق مشارکت آنها استفاده شود.
- (۱۲) ارزیابی و انطباق: به طور مستمر اثربخشی و تأثیر رویکرد خانه شهروند را در هر محله ارزیابی شود. جمع‌آوری بازخورد از ساکنان، نظارت بر سطح مشارکت، و انجام تنظیمات لازم برای اطمینان از همسویی ابتکار عمل با نیازهای در حال تحول جامعه.
- این طرح مقدماتی چارچوبی برای اجرای رویکرد خانه شهروند در محله‌های چاه جو، فرمانداری، کوی مطهری، مال سادات، عبدامام، ارشاد، باباعلی‌شاه، کوی بعثت، بازار و نوروز آباد شهرستان گناوه فراهم می‌کند. این طرح به عنوان نقطه شروع عمل می‌کند و می‌تواند بر اساس زمینه، منابع و پویایی جامعه خاص هر محله سفارشی و گسترش یابد.

راهکارها

- بنا بر ارزیابی‌های صورت گرفته در شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در گناوه، راهکارهای ذیل جهت ارائه رویکرد خانه شهروند جهت بهبود وضعیت حکمروایی شهری گناوه پیشنهاد شده است:
- آموزش و حضور اقشار مختلف در کلاسها (کلاس‌ها مخصوص ساکنین همان منطقه می‌باشد): آموزش برای همه حرفه‌ها (مثل شهرنشین-فرهنگ شهری- ارتقاء آگاهی) از جمله آموزش دانش آموزان (دروس تحصیلی- پشت کنکور- زبان انگلیسی- کلاس‌های هنری- ورزشی- با توجه به پتانسیل‌های محلی (موجود در محل)
 - نیازسنجی و اولویت‌بندی نیازها در محله بر اساس نیازهای مردم (توانمندسازی)
 - ایجاد سرزندگی شهری و نشاط اجتماعی با برنامه‌های فرهنگی و هنری و ورزشی مثل ورزش صبحگاهی- اردو- مسابقه - برای ایجاد تحرک اجتماعی
 - جذب سرمایه‌گذار بومی و ساکن (درون محلی) با ایجاد طرح‌های مشارکتی
 - تعریف فضاهای کاری و ایجاد اشتغال برای جوانان و افراد بیکار از جمله احداث بازارچه محلی- کیوسک- کافه و
 - شفافیت در اخذ عوارض سالانه محله و تعریف پروژه‌های آن محله با درآمد حاصله
 - ایجاد یک درگاه اولیه شهروند جهت ورود به شهرداری (برای انجام کارهای مربوط به شهرداری و ...)
 - ایجاد بانک اطلاعاتی جهت یک برنامه ریزی غیر متمرکز یعنی از پایین به بالا و آماری از تعداد شغل‌ها، تخصص‌ها و بناها و فعالیت‌ها در سطح محله

- شناسایی امکانات و نیازهای جامعه در تهیه برنامه کلان و گزارش به سطوح بالاتر
- بهبود فرم فضایی محله و مدیریت ساخت و سازها و تخلفات ساختمانی محل
- بهبود کیفیت خدمات شهری و دفع صحیح زباله و بازیافت
- ارتقاء سطح فضای سبز و مشارکت در نگهداری (جانمایی فضا)
- ارتقاء درجه توسعه یافتگی محله نرخ باسواد- حقوق شهروندی- عدالت محوری
- حضور شهردار به صورت هفتگی در محلات و ملاقات با مردم

تعمیم رویکرد خانه شهروند در شهرهایی با جمعیت کمتر از ۱۰۰۰۰۰

اجرای رویکرد خانه شهروند در شهرهایی با جمعیت کمتر از ۱۰۰۰۰۰ نفر نیازمند استراتژی‌های متناسبی است که ویژگی‌ها و منابع منحصر به فرد جوامع کوچکتر را در نظر بگیرد. در اینجا برخی از ملاحظات کلیدی برای اجرای این رویکرد در چنین شهرهایی وجود دارد:

- (۱) یک فضای اختصاصی ایجاد کنید: یک خانه فیزیکی یا مجازی شهروندی ایجاد کنید که در آن ساکنان بتوانند جمع شوند، ایده‌ها را به اشتراک بگذارند و در فرآیندهای تصمیم‌گیری شرکت کنند. این فضا می‌تواند یک مرکز اجتماعی، یک اداره دولتی محلی یا یک پلت فرم آنلاین باشد که به طور خاص برای مشارکت شهروندان طراحی شده است.
- (۲) مشارکت‌های اجتماعی را تقویت کنید: با سازمان‌های محلی، سازمان‌های غیردولتی و ابتکارات مردمی، مشارکت‌های قوی ایجاد کنید. همکاری با این سازمان‌ها برای افزایش مشارکت شهروندان، استفاده از تخصص آنها و بسیج منابع برای اجرای پروژه‌ها و ابتکارات.
- (۳) ترویج مشارکت فراگیر: اطمینان حاصل شود که مکانیسم‌های مشارکت برای همه ساکنان، از جمله گروه‌های به حاشیه رانده شده و جوامعی که نمایندگی کمتری دارند، در دسترس و فراگیر باشد. کانال‌های مختلفی را برای تعامل، مانند جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها، تالارهای گفت‌وگو آنلاین، و اطلاع‌رسانی هدفمند برای دستیابی به طیف متنوعی از ذینفعان ارائه دهید.
- (۴) افزایش شفافیت و مسئولیت‌پذیری: دستورالعمل‌های روشنی برای فرآیندهای تصمیم‌گیری، از جمله افشای اطلاعات، شفافیت در تخصیص منابع، و مکانیسم‌هایی برای پیگیری و گزارش‌دهی پیشرفت ایجاد کنید. به طور منظم به روزرسانی‌ها و نتایج را به ساکنان برای ایجاد اعتماد و پاسخگویی در میان بگذارید.
- (۵) توانمندسازی رهبری محلی: ظهور رهبران محلی و ابتکارات تحت رهبری شهروندان را با ارائه آموزش، ظرفیت‌سازی و برنامه‌های مربیگری تشویق کنید. فرهنگ مسئولیت مشترک را تقویت کنید و ساکنان را تشویق کنید تا نقشی فعال در شکل دادن به آینده جامعه خود داشته باشند.
- (۶) از فناوری استفاده کنید: از ابزارها و پلتفرم‌های دیجیتال برای تسهیل مشارکت و مشارکت شهروندان، به ویژه در جوامع کوچکتر که ممکن است تعاملات چهره به چهره محدود باشد، استفاده کنید. نظرسنجی‌های آنلاین، رسانه‌های اجتماعی و اپلیکیشن‌های موبایل می‌توانند ابزارهای موثری برای جمع‌آوری بازخورد، انجام مشاوره و انتشار اطلاعات باشند.
- (۷) اولویت‌بندی نیازهای محلی: طرح‌های خانه شهروند را برای رسیدگی به نیازها و آرزوهای خاص جامعه طراحی کنید. تمرکز بر مسائل محلی مرتبط مانند توسعه زیرساخت‌ها، خدمات عمومی، پایداری محیط زیست، و حفظ فرهنگی.
- (۸) نظارت و ارزیابی: مکانیسم‌هایی برای نظارت و ارزیابی اثربخشی رویکرد خانه شهروند ایجاد کنید. به طور مرتب سطح مشارکت شهروندان، تأثیر بر فرآیندهای تصمیم‌گیری و رضایت کلی ساکنان را ارزیابی کنید. از این بازخورد برای اصلاح و بهبود رویکرد در طول زمان استفاده کنید.

با اجرای این استراتژی‌ها، شهرهایی با جمعیت کمتر از ۱۰۰۰۰۰ نفر می‌توانند خانه شهروندی پر جنب و جوش و فراگیر ایجاد کنند که به ساکنان این امکان را می‌دهد تا فعالانه در توسعه و اداره جامعه خود مشارکت کنند. با اتخاذ رویکرد خانه شهروندی، جوامع می‌توانند مشارکت شهروندان را تقویت کنند، همکاری بین دولت و شهروندان را تقویت کنند و حکمرانی شفاف و پاسخگو

را ترویج دهند. طراحی و اجرای خاص خانه شهروند ممکن است بر اساس نیازها و منابع محلی متفاوت باشد، اما هدف اصلی یکسان است: توانمندسازی شهروندان و ایجاد احساس مالکیت در شکل دادن به آینده جامعه.

مراجع

Aalbers, M.B.; Van Beekhoven, E. (2010). The integrated approach in neighbourhood renewal: More than just a philosophy? *Tijdschr. Econ. Soc. Geogr.* 101, 449–461 .

Asadzadeh, A., Fekete, A., Khazai, B., Moghadas, M., Zebardast, E., Basirat, M., Kötter, T. (2023). Capacitating urban governance and planning systems to drive transformative resilience, *Sustainable Cities and Society*, 96, 104637, ISSN 2210-6707, <https://doi.org/10.1016/j.scs.2023.104637>.

Bastin, A., ziari, K., Pour Ahmad, A., & Hatami nezhad, H. (2018). Assessment of the good urban governance impact on urban livability (Case study: Bushehr City). , 9(34), 1-18. Persian.

Bhuiyan, S. (2011). Transition Towards a Knowledge-Based Society in Post-communist Kazakhstan: Dose Good Governance matter? *Journal of African Studies*, 463, 404-421.

Biddulph, M.)2011(. Urban design, regeneration and the entrepreneurial city. *Prog. Plan*, 76, 63–103.

Biswas, R., Jana, A., Arya, K., & Ramamritham, K. (2019). A good-governance framework for urban management. *Journal of Urban Management*. Doi: 10.1016/j.jum.2018.12.009

Fukuyama, F. (2013). What is governance? *Governance*, 26(3), 347–368.

Genaveh City General Population and Housing Census (2017), Iranian National Statistical Center. Persian.

Genaveh General Population and Housing Census (1956-2016), National Statistics Portal of Iran. (In Persian)

Genaveh Statistical Yearbook, (2021). Persian.

Hemphill, L.; McGreal, S.; Berry, J.; Watson, S. (2006). Leadership, Power and Multisector Urban Regeneration Partnerships. *Urban Stud.* 43, 59–80.

Mafi, E., & Abdoulazadeh, M. (2017). Assessment of Social sustainability in Mashhad Metropolis. *Journal of Urban Ecology Researches*, 8(15), 65-78. Persian.

Mora, L., Gerli, P., Ardito, L., Petruzzelli, A. M., (2023). Smart city governance from an innovation management perspective: Theoretical framing, review of current practices, and future research agenda, *Technovation*, 123, 102717. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2023.102717>.

Movahed, A., Kamnroudi, M., Sasanpour, F., & Ghasemi Kafaroudy, S. (2014). aa. Urban Structure and Function Studies, 2(7), 147-176. Persian.

Parés, M.; Martí-Costa, M.; Blanco, I. (2014). Geographies of governance: How place matters in urban regeneration policies. *Urban Stud.* 51, 3250-3267.

Pieterse, M. (2022). Corporate power, urban governance and urban law. *Cities*, 131, 103893.

PourAhmad, A., Abdali, Y., & Allah Golipour, S. (2020). Spatial Analysis of the Impact of Favorable Governance on Urban Livability (Case Study: Crime Hot Spots of Regions 11 and 12 in Tehran). *Spatial Planning*, 10(2), 83-104. doi: 10.22108/sppl.2019.116717.1377. Persian.

Przebylłowicz, E., Alexandra Cunha, M. (2024). Governing in the digital age: The emergence of dynamic smart urban governance modes, *Government Information Quarterly*, 41(1), 101907, ISSN 0740-624X, <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101907>.

Rotberg, R. I. (2014). Good governance means performance and results. *Governance*, 27(3), 511–518.

Sharifian-sani M. (2002). Social Capital: Main Concepts and Conceptual Framework. *refahj.* 1(2), 5-18. URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1738-fa.html>. Persian.

Sheikh, H. Mitchell, P. Foth. M. (2023). More-than-human smart urban governance: A research agenda, *Digital Geography and Society*, 4, 100045. <https://doi.org/10.1016/j.diggeo.2022.100045>.

Shu, Y., Deng, N., Wu, Y., Bao, Sh., Bie, A. (2023). Urban governance and sustainable development: The effect of smart city on carbon emission in China, *Technological Forecasting and Social Change*, 193, 122643. ISSN 0040-1625. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122643>.

Sobhani, N., Zivyar, P., & Sarvar, R. (2019). Analysis of Cause Effect Relationships of the Indicators Influencing Integrated Management of Tehran Periphery, as the Capital of Iran. *Human Geography Research*, 51(2), 429-451. doi: 10.22059/jhgr.2017.239788.1007527. Persian.

Song, K., Chen, Y., Duan, Y., Zheng, Y. (2023). Urban governance: A review of intellectual structure and topic evolution, *Urban Governance*, 3(3), 169-185, ISSN 2664-3286. <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2023.06.001>.

UNDP. (2008). Characteristics of good governance' the urban governance initiative (TUGI).

Vale, L.J. (2018). Cities of stars: Urban renewal, public housing regeneration, and the community empowerment possibility of governance constellations. *Int. J. Urban Sci.* 22, 431–460.

Zhang, H., Peng, J., Wang, R., Zhang, M., Gao, Ch., Yu, Y. (2023). Use of random forest based on the effects of urban governance elements to forecast CO2 emissions in Chinese cities, *Heliyon*, 9(6), e16693, ISSN 2405-8440, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e16693>.